

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

239

Usługi społeczne wobec rodziny

pod redakcją

Adama Kubowa

Joanny Szczepaniak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Katarzyna Zamorska, Józef Zarzeczny

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja dofinansowana przez Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl> oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-244-4

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
------------	---

Część 1. O roli usług społecznych wobec rodziny – rozważania teoretyczne i koncepcyjne w kontekście wybranych problemów społeczno-ekonomicznych

Sławomir Maciejewski , Dobro rodziny a konstytucyjne zadania państwa.....	13
Maria Gagacka , Aktywna polityka społeczna i ekonomia społeczna jako instrumenty wsparcia rodzin.....	24
Adam Kubów , Usługi społeczne w gospodarce rynkowej.....	41
Joanna Szczepaniak , Miejsce usług społecznych w polityce społecznej wobec rodziny – uwarunkowania i dylematy rozwoju.....	56
Dariusz Szrejder , Animacyjna funkcja usług społecznych na rzecz rodziny..	73
Marta Makuch , Usługi społeczne a problemy rynku pracy w XXI wieku. Polska na tle polityki Unii Europejskiej.....	80
Stanisław Kamiński , Usługi społeczne a ich odbiorcy.....	93

Część 2. Usługi społeczne w lokalnej polityce społecznej – diagnoza i przykłady

Beata Ziębińska , Wsparcie rodzin przez ośrodki pomocy społecznej. Analiza statystyk z lat 2001-2010.....	105
Jacek Pluta , Usługi społeczne i praca socjalna a praktyka funkcjonowania ośrodka pomocy społecznej.....	120
Emilia Nassalska , Wsparcie społeczne dla ubogich kobiet.....	130
Andrzej Gołębiowski , Lokalny system wsparcia dla rodzin dotkniętych chorobą alkoholową.....	141
Renata Maciejewska , Sytuacja życiowa oraz formy pomocy bezdomnym kobietom na Lubelszczyźnie.....	150

Część 3. Usługi społeczne w kontekście wybranych problemów dzieci i ich rodzin

Dorota Moroń , Zmiany w zakresie instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat trzech w Polsce.....	165
Aleksandra Gromelska , Realizacja świadczeń w zakresie leczenia uzdrowiskowego dzieci w Polsce (ze szczególnym uwzględnieniem województwa dolnośląskiego).....	177

Maja Piotrowska , Jak pomóc dziecku w obliczu rozwodu rodziców? Poradnictwo i mediacje dla rozwodzących się rodziców.....	188
Krystyna Skurjat , Dialog pozorny jako zagrożenie porozumienia w rodzinie	201
Marzena Sendyk , Praca z rodzinami dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.....	214
Katarzyna Milek , Zabawa w profilaktyce i eliminowaniu problemów emocjonalnych dziecka i wspierania rodziny	224
Małgorzata Wróbel , Wpływ warunków mieszkaniowych na dzietność w miastach 100-tysięcznych i większych w Polsce w latach 1998-2008.....	234

Część 4. Usługi społeczne wobec osób niesamodzielnych i starszych – stan i postulowane rozwiązania

Mateusz Błaszczyk , Usługi opiekuńcze i społeczne jako wsparcie rodzin osób niesamodzielnych.....	253
Izabela Buchowicz , Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w polskim systemie edukacji.....	268
Agnieszka Makarewicz-Marcinkiewicz , Edukacja podstawowa dziecka niepełnosprawnego w polskim systemie oświaty	277
Bożena Kołaczek , Usługi edukacyjne i opiekuńcze dla dzieci niepełnosprawnych.....	286
Olga Kowalczyk , Usługi pomocy osobistej jako wsparcie rodzin z osobami niepełnosprawnymi.....	298
Krystyna Gilga , Usługi społeczne na rzecz studentów niepełnosprawnych ...	304
Ewa Janion , Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego i braku aktywności zawodowej rodziców dzieci niepełnosprawnych. Usługi Akademickiego Klubu Integracji Społecznej w Zielonej Górze.....	313
Jolanta Lipińska-Lokś , Działania Stowarzyszenia Pomocy Osobom Autystycznym „Dalej Razem” jako przykład inicjatywy społecznej na rzecz osób z autyzmem i ich rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym ...	323
Stella Grotowska , Stary człowiek i jego rodzina w niestabilnych czasach. Uwagi na marginesie rozważań o usługach społecznych wobec rodziny	332
Łukasz Jurek , Usługi społeczne wobec rodzin z niesamodzielnym seniorem	341
Maria Łuszczynska , Usługi społeczne dla rodziny seniorskiej – stan obecny i perspektywy rozwojowe	352

Summaries

Part 1. On the role of social services towards family – theoretical and creative discussions in the context of selected socio-economic problems

Sławomir Maciejewski , The good of the family and the constitutional tasks of the state.....	23
Maria Gagacka , Active social policy and social economy as forms of support of families.....	40
Adam Kubów , Social services in market economy.....	55
Joanna Szczepaniak , Place of social services in social policy to family – conditions and dilemmas of development.....	72
Dariusz Szrejder , Animation function of social services for families.....	79
Marta Makuch , Social services vs. challenges and problems of labour market in the XXI st century. Poland compared to the policy of the European Union.....	92
Stanisław Kamiński , Social services and their recipients.....	101

Part 2. Social services in the local social policy – diagnosis and examples

Beata Ziębińska , Assistance provided to families by public assistance centres. An analysis of statistics for the years 2001-2010.....	119
Jacek Pluta , Social services and social work vs. welfare center practical functioning.....	129
Emilia Nassalska , Social support for poor women.....	140
Andrzej Gołębiowski , System of local support for families affected by alcoholism.....	149
Renata Maciejewska , Life situation and forms of assistance to homeless women in Lubelski region.....	161

Part 3. Social services in the context of selected problems of children and their families

Dorota Moroń , Changes in institutional care for a child up to three years in Poland.....	176
Aleksandra Gromelska , Implementation of services within the scope of health resort treatment of children in Poland (with a special focus of Lower Silesia voivodeship).....	187
Maja Piotrowska , How to help a child in the face of their parents divorce? Counselling and mediation for divorcing parents.....	200
Krystyna Skurjat , Illusory dialogue as a threat of agreement in the family...	213

Marzena Sendyk , Work with families of children placed in foster and residential care.....	223
Katarzyna Milek , Play in the prevention and elimination of emotional problems of the child and family support	233
Małgorzata Wróbel , Influence of housing on total fertility rate in Polish cities of 100 thousand and more inhabitants classified according to the regions in the years 1998-2008.....	250

Part 4. Social services towards dependent and elderly persons – state and postulated solutions

Mateusz Błaszczyk , Social care services as a family caregivers support.....	267
Izabela Buchowicz , Pupils with special educational needs in the Polish educational system.....	276
Agnieszka Makarewicz-Marcinkiewicz , Primary education of a disabled child in the Polish educational system.....	285
Bożena Kołaczek , Attendance and education services for disabled children..	297
Olga Kowalczyk , Personal assistance services as a support for families with the disabled	303
Krystyna Gilga , Social services for disabled students	312
Ewa Janion , Counteraction to the phenomena of social exclusion and the absence of the vocational activities among parents with disabled children. The offer of The Academic Integration Club in Zielona Góra	322
Jolanta Lipińska-Lokś , Actions of the autistic people help association "Together forward" as an example of social initiatives for people at risk of social exclusion and their families.....	331
Stella Grotowska , Older man and his family in turbulent times. Remarks on the margin of the discussion about social services	340
Łukasz Jurek , Social services towards families with dependent elderly	351
Maria Łuszczynska , Social services for elderly families – <i>status quo</i> and perspectives.....	362

Dariusz Szrejder

Uniwersytet Wrocławski

ANIMACYJNA FUNKCJA USŁUG SPOŁECZNYCH NA RZECZ RODZINY

Streszczenie: Artykuł prezentuje specyficzne działania podejmowane w ramach polityki społecznej, postrzeganej głównie jako instrument interweniowania przez państwo i partnerów w zaistniałe problemy społeczne. Polityka społeczna staje się w określonych warunkach nie tyle instrumentem zaspokajania wyartykułowanych przez beneficjentów systemu potrzeb, co instrumentem zachęcania (animacji) do korzystania z wyszczególnionych, istotnych z punktu widzenia rozwoju społecznego usług i dóbr publicznych. Celem artykułu jest zaprezentowanie na wybranych przykładach programów samorządowych nowej funkcji polityki społecznej – animacji do korzystania z usług i dóbr merytorycznych lub animowania do zmiany zachowań, stylu życia, zniechęcanie do korzystania z dóbr niemerytorycznych.

Słowa kluczowe: animacja społeczna, polityka społeczna, usługi społeczne.

Do postrzegania polityki społecznej i jej instrumentów głównie jako narzędzia interweniowania przez państwo i partnerów (np. samorządy, organizacje pozarządowe) w zaistniałe problemy społeczne, jako systemu redystrybucji środków do podmiotów słabszych, w potrzebie, jako narzędzia sprawowania władzy czy utrzymania porządku publicznego należy dodać jeszcze jedną funkcję, która polega na kierowaniu rozwoju społecznego w określonym przez specjalistów kierunku. Polityka społeczna staje się w określonych warunkach nie tyle instrumentem zaspokajania wyartykułowanych przez beneficjentów systemu potrzeb, co instrumentem zachęcania (animacji) do korzystania z wyszczególnionych, istotnych z punktu widzenia rozwoju społecznego usług i dóbr publicznych. Można ten trend prześledzić na wybranych praktycznych przykładach przedsięwzięć podejmowanych przez samorządy terytorialne, organizacje pozarządowe czy prywatne inicjatywy. W dalszej części wskazano na konkretne programy podjęte w ramach nowej funkcji polityki społecznej – animacji do korzystania z usług i dóbr merytorycznych lub animowania do zmiany zachowań, stylu życia, zniechęcanie do korzystania z dóbr niemerytorycznych.

W ostatnich latach w polskiej polityce społecznej zachodzą istotne zmiany jakościowe. Proces zmiany jest związany z regulowaniem nowego ładu społecznego i instytucjonalnego, zainicjowanego przez wejście Polski w struktury Unii Europejskiej, szczególnie zaś wspierany w szczegółowych politykach społecznych: w pomocy społecznej, opiece zdrowotnej, edukacji, kulturze itp.

Funkcjonowanie struktur administracyjnych w nowym otoczeniu polityczno-gospodarczym wymusza na systemie polityki społecznej proces przechodzenia z pasywno-doraźnych form pracy instytucji do form aktywizacyjno-integracyjnych. Wyznaczone i dobrane zostały specyficzne cele, zasady, instrumenty i narzędzia wspierane środkami finansowymi pochodzącymi z dotacji unijnych, środków własnych samorządów terytorialnych, budżetu państwa, w założeniu mające się przyczynić do uruchomienia mechanizmów przejścia i czasowego ich podtrzymywania.

Polski system polityki społecznej został wprowadzony w przejściowy okres rozwoju, cechujący się nowymi rozwiązaniami instytucjonalnymi oraz poszukiwaniem skutecznych narzędzi „zachęcania” do uczestnictwa w aktywnych formach oferowanych przez system usług społecznych, które obligują klientów do wykonywania określonych zadań zmierzających do ich upodmiotowienia.

Do mechanizmów animacyjnych można zaliczyć:

1. Mechanizmy zewnętrzne: prawo, programy specjalne, zewnętrzne środki finansowe, potrzeby odbiorców usług społecznych, potrzeby otoczenia zewnętrznego – polityków, decydentów itd.

2. Mechanizmy wewnętrzne: potrzeby i możliwości społeczności lokalnych, potrzeby kadrowe jednostek polityki społecznej, potrzeby pracowników jednostek, dokumenty strategiczne (np. lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych), zmiany kadrowe – zwiększanie liczby pracowników zajmujących się animacją, specjalistów itd.

Zmiany te wymusza wiele czynników, jak np.: nowa koncepcja prowadzenia polityki społecznej (model aktywnej polityki społecznej)¹, potrzeby społeczne, oczekiwania społeczne, wielkość środków finansowych na sprawy społeczne.

Pomimo istnienia ujednoczonego systemu polityki społecznej, poszczególne samorządowe instytucje charakteryzują się znaczną różnorodnością i specyfiką – warunków społecznych, warunków lokalowych, ilości i jakości kadry, wielkości budżetu zadaniowego, cech jednostkowych. Różnorodność powoduje, że nie ma jednego uniwersalnego instrumentu, narzędzia wprowadzania zmian, oczekiwanych efektów czy podtrzymywania procesu animacji społecznej.

Realizacja założeń modelu aktywnej polityki społecznej wymaga położenia większego nacisku na aktywizację członków społeczności lokalnych z zastosowaniem narzędzi animacji, aktywnej integracji, a nie na interwencyjność wsparcia. Wdrażany model wymaga znacznych nakładów finansowych, zmian przepisów, zmian kadrowych, zmian kształcenia i doskonalenia zawodowego, a co najważniejsze – zmiany społecznego nastawienia do oferowanych przez system i w zasadzie powszechnie dostępnych możliwości i szans rozwoju. Poza czynnikami instytucjonalnymi, zmiany muszą dotknąć również społeczności lokalne, autorytety lokalne.

¹ Zobacz np. T. Kaźmierczak, M. Rymśa (red.), *W stronę aktywnej polityki społecznej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003; K. Piątek, A. Karwacki (red.), *Aktywna polityka społeczna z perspektywy Europy społecznej*, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapi”, Toruń 2007.

Do wymiarów, w których powinny zachodzić (czy też zachodzą) planowane zmiany, możemy zaliczyć:

- wymiar organizacyjny – oznaczenie czynników organizacyjnych wpływających na przekształcenia w samej organizacji pracy w instytucjach świadczących usługi społeczne; uznania wymogu zmian organizacyjnych jako konsekwencji założeń aktywnego modelu, zmian w sposobach informowania i narzędziach informacji, doboru atrakcyjnych form wsparcia z punktu widzenia odbiorców, a nie realizatorów wsparcia, zmian lokalowych instytucji, zmiany w strukturze zatrudniania – więcej pracowników odpowiedzialnych za bezpośrednią pracę z klientem, działania promocyjne, konceptualizacja przedsięwzięć animacyjnych, poradnictwo, rozwój aktywnych form wsparcia itp.;
- wymiar strukturalny – oznaczenie czynników strukturalnych, takich jak np. zmiany formy zatrudnienia – umowa na czas określony bądź w niepełnym wymiarze, zmiany w budżecie zadaniowym jednostki, brak czasu i zastępstwa (np. kłopoty z wygoszparowaniem czasu na dodatkowe inicjatywy, brak zastępstwa w wykonywanej pracy), brak możliwości (np. brak zgody przełożonych, krótki staż pracy);
- wymiar indywidualny – oznaczenie czynników jednostkowych, np. związanych z predyspozycjami jednostek, zarówno tymi osobowościowymi, jak i kompetencyjnymi, brak potrzeby ze strony pracowników (wysoka samoocena posiadanych kompetencji i wynikający stąd brak potrzeb dokończenia), brak chęci, brak potrzeb ze strony podopiecznych, niechęć, pasywność, poczucie bezradności itp.
- wymiar lokalny – oznaczenie czynników lokalnych wpływających na dokonywanie zmiany, jak np. przyzwolenie władz samorządowych, naciski ze strony establishmentu, naciski ze strony społeczności lokalnej, lokalne koncepcje samorządności, strategie lokalne, lokalne inicjatywy aktywizacyjne, środki itp.;
- wymiar globalny – oznaczenie czynników globalnych, umożliwiających lub wymuszających zmianę, jak np. krajowe przepisy, europejskie przepisy, programy celowe, środki z budżetu centralnego (zmiana w proporcji realizacji i finansowania zadań własnych i zleconych) itp.

Poprzez dokonującą się zmianę instytucjonalną zmieniać się będzie podejście do odbiorców usług społecznych. Przeformułowania wymagać będzie definiowanie, mierzenie i analizowanie skuteczności działań na rzecz rodzin, jednostek, społeczności lokalnych.

Cechą animacyjnego podejścia jest zaplanowanie i przeprowadzenie instytucjonalnego procesu integrowania nie tylko osób wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale i całości społeczeństwa. W tym ujęciu proces integracji społecznej jest animowany instytucjonalnie, jest procesem egzogennym i odbywa się poprzez zastosowanie różnorodnych instrumentów.

Skuteczność podejmowanych działań animacyjnych może być przedstawiana na przykładzie konkretnych projektów czy programów. Przechodząc do prezentacji em-

pirycznych rozwiązań, należy nadmienić że **usługa** będzie rozumiana jako działanie podejmowane zwykle w celach zarobkowych, dla zaspokojenia potrzeb innego człowieka lub organizacji. Efektem działania mogą być czynności niematerialne lub wykonawstwo konkretnych przedmiotów. Może mieć charakter incydentalnego, periodycznego lub permanentnego działania.

Natomiast **usługi społeczne** możemy rozumieć jako działania zorientowane na poprawę warunków pracy i życia ludności. Dostarczane przez podmioty polityki społecznej: samorządy, administrację rządową, organizacje pozarządowe, sektor prywatny, finansowane są ze źródeł publicznych (np. z ubezpieczenia społecznego, budżetu publicznego) bądź źródeł prywatnych. Określenie ich jako **społeczne** wskazuje na zbiorowy lub publiczny charakter, mogą być finansowane ze środków publicznych, w szczegółowych przepisach określone są kryteria dostępu, wskazani także są usługodawcy, na których spoczywa obowiązek świadczenia określonych usług spełniających wymogi jakości, efektywności, skuteczności.

Tak rozumiane usługi społeczne mogą być nastawione na:

1) **warunki życia ludności** – warunki bytu materialnego i pozamaterialnego (duchowego, kulturowego itp.) w środowisku pracy i społeczeństwie;

2) **stosunki międzyludzkie** – różnorodne relacje między ludźmi, jednostkami i grupami społecznymi w środowisku zamieszkania, pracy i w skali społeczeństwa globalnego;

3) **strukturę społeczną** – przemiany w strukturze zmierzające ku sprawiedliwości społecznej, wyrównaniu różnic społecznych, postępowi społecznemu².

Osiąganie powyższych celów wymaga podejmowania działań nastawionych na dokonywanie zamierzonych zmian społecznych, instytucjonalnych oraz podtrzymywania tych zmian. W tym miejscu pojawiają się działania, które można określić zbiorczo jako **funkcja animacyjna polityki społecznej**.

Funkcja animacyjna to wszelkie działania podejmowane przez podmioty polityki społecznej na rzecz aktywizacji osób, grup, społeczności, instytucji itd., których celem jest zmotywowanie do korzystania z oferty publicznych usług oraz dóbr wytwarzanych w ramach szczegółowych polityk społecznych: edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury, rekreacji itd.

Istota działań podejmowanych w ramach funkcji animacyjnej może być sprowadzona do bardzo prosto sformułowanej **Zasady trzech „ch”**: (1) Zachęcenie ludzi do tego, aby im się (2) (nie)chciało (3) chcieć korzystać z dóbr i usług (publicznych).

W teorii polityki społecznej wyszczególniamy **dobry merytoryczne** oraz **nie-merytoryczne**³. Celem instytucji polityki społecznej będzie albo zachęcenie ludzi

² W. Skiba, D. Szrejder (red.), *Dolnośląski rynek usług socjalnych – stan obecny i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo „Edytor”, Legnica 2006/2007.

³ T. Michalak, J. Wilkin, *Rynek, społeczeństwo obywatelskie, państwo a sytuacja grup zmarginalizowanych – ujęcie ekonomiczne (na przykładzie sytuacji w polskim rolnictwie)*, [w:] T. Kaźmierczak, M. Rymśa (red.), *W stronę aktywnej polityki społecznej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003, s. 50.

do korzystania z nich (merytoryczne), albo zniechęcenie do korzystania z nich (niemerytoryczne). Przykładem dobra merytorycznego będzie zdrowie, zatem działania animacyjne nastawione zostaną na zachęcenie do korzystania z programów profilaktyki zdrowotnej. Natomiast przykładem dobra niemerytorycznego będą różnego rodzaju używki szkodzące zdrowiu (papierosy, alkohol, narkotyki), działania animacyjne będą więc nastawione na zachęcenia do profilaktyki uzależnień lub terapii uzależnień.

Celem funkcji animacyjnej nie jest bezpośrednie zaspokajanie potrzeb czy też stwarzanie warunków do ich zaspokajania. Nie jest to też kreowanie nowych potrzeb, dóbr publicznych, usług społecznych czy sposobów zaspokajania potrzeb społecznych. Jest to sfera działań podejmowanych w celu zachęcenia odbiorców (potencjalnych odbiorców) systemu do zaspokajania społecznie określonych potrzeb, korzystania z istniejących dóbr, realizacji sposobów ich zaspokajania. Pakiet potrzeb, usług, dóbr a także sposobów realizacji jest określany przez instytucje polityki społecznej, nie przez odbiorców, choćby dlatego, że jest to także sfera działań nastawionych na zmianę negatywnych wzorców. Oczywiście „negatywność” wzorców jest ustalana przez fachowców, a nie przez społeczeństwo.

Celem działań animacyjnych i oczekiwanym efektem w odniesieniu do rodziny jest utrzymanie równowagi wewnątrz rodziny, tak by mogła ona funkcjonować zarówno na rzecz swoich członków, jak i społeczeństwa. Na przykład profilaktyka chorób onkologicznych jest nie tylko przejawem stworzenia przez państwo warunków do dbania o zdrowie jednostki, jest nie tylko przejawem dbania człowieka o jego własne zdrowie; nie chodzi także o minimalizowanie kosztów systemu ochrony zdrowia (zapobieganie chorobie jest tańsze niż jej leczenie). Można także wskazać, iż jest to zapobieganie (minimalizowanie) kosztom społecznym funkcjonowania rodziny z wyeksponowaną funkcją opiekuńczą w sytuacji pojawienia się choroby, która nie tylko wyłącza jednego z członków rodziny z aktywnego funkcjonowania, ale także angażuje pozostałych członków rodziny w opiekę nad osobą zależną, przekierowując ich aktywność, wymusza konieczność reorganizacji rodziny.

Tak rozumiana animacja nastawiona będzie na osiągnięcie efektu **samoodporności** oraz osiąganie społecznie akceptowalnych celów: jakości życia, podnoszenia kwalifikacji życiowych, bezpieczeństwa, rekreacji, uczestnictwa w kulturze, w polityce, kreacja zachowań prospołecznych (np. wolontariatu).

Cechą funkcji animacyjnej będzie egzogenność impulsów „ożywiających” rodzinę, społeczność lokalną. Impuls zachęcający do aktywności przychodzi z zewnątrz – od podmiotu polityki społecznej. Efekty są wypadkową aktywności członków rodziny/społeczności lokalnej ukierunkowanej na pozostałych członków rodziny – zachęcenia do współuczestnictwa w przedsięwzięciu. Dlatego też animacja do aktywności wymaga przełamywania barier pasywności po stronie konsumentów dóbr i usług oraz wytwórców i dostawców dóbr i usług.

Realizacja funkcji animacyjnej staje się niezbędna, gdyż pomimo istnienia systemu dóbr i usług, stwarzania warunków równości szans i możliwości, nie wszystkie

potencjalnie zainteresowane podmioty wykorzystują istniejące zasoby do wzmacniania własnego potencjału. Odbyna się ona dzięki funkcjonowaniu tzw. animatorów (zaplecza kadrowego), których zadaniem jest wzmacnianie umiejętności wykorzystywania stwarzanych szans oraz stwarzanie nowych szans (prewentyści, profilaktycy, edukatorzy, instruktorzy, doradcy). Ich rola sprowadza się także do działań marketingowych – „sprzedaży” dóbr i usług społecznie pożytecznych. Jednakże „pożyteczność” jest także określana przez fachowców od rozwoju społecznego, nie przez samych usługobiorców. Istotne jest, że w warunkach gospodarki rynkowej sztuką jest sprzedaż wyprodukowanych towarów, świadczonych usług i dotyczy to również sfery usług i dóbr społecznych.

Na zakończenie kilka przykładów⁴:

1. Uczestnictwo w kulturze – Noc muzeów, darmowe zwiedzanie w określone dni tygodnia, bilety rodzinne, dni dziadka i wnuczka.
2. Profilaktyka zdrowotna – profilaktyka raka piersi, profilaktyka raka prostaty, badania słuchu, profilaktyka próchnicy zębów itd.
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – zasada równości szans.
4. Integracja społeczna – program Wrocławianie na Polanie, Dni Promocji Zdrowia, Tydzień Ruchu, uniwersytety trzeciego wieku, kluby seniora, świetlice, domy kultury, biblioteki, Europejski Dzień Bez Samochodu, Miasto w Formie, Program „2 + 3 i jeszcze więcej”, Kalejdoskop Kultur, Miasto przyjazne Seniorom, Jednodniowy wolontariusz.

Podsumowując rozważania, należy stwierdzić, że w promowanym obecnie nowym modelu polityki społecznej – modelu aktywnej polityki społecznej – coraz większego znaczenia nabiera nie tyle wyprodukowanie dobra czy usługi społecznej, ile pobudzenie jednostek, grup społeczności do korzystania z udostępnionego systemu. Takie jest właśnie zadanie polityki społecznej polegające na animowaniu.

Literatura

- Kaźmierczak T., Rymsza M. (red.), *W stronę aktywnej polityki społecznej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003.
- Michalak T., Wilkin J., *Rynek, społeczeństwo obywatelskie, państwo a sytuacja grup zmarginalizowanych – ujęcie ekonomiczne (na przykładzie sytuacji w polskim rolnictwie)*, [w:] T. Kaźmierczak, M. Rymsza (red.) *W stronę aktywnej polityki społecznej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003.
- Piątek K., Karwacki A. (red.), *Aktywna polityka społeczna z perspektywy Europy socjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń 2007.
- Skiba W., Szrejder D. (red.), *Dolnośląski rynek usług socjalnych – stan obecny i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo „Edytor”, Legnica 2006/2007.

⁴ Przykłady inicjatyw animacyjnych opracowanych, realizowanych i finansowanych przez gminę Wrocław na rzecz mieszkańców.

ANIMATION FUNCTION OF SOCIAL SERVICES FOR FAMILIES

Summary: This article presents specific ways to understand social policy. Social policy is not only the states implementation of coordination of social needs and the intervention in social problems. By using social services and public goods it becomes a system for social development, and the realization of specific needs which is important for the state and self-government. There is a new approach of the place of social policy – animation of using selected services and goods by families and local community.

Keywords: social animation, social policy, social services.